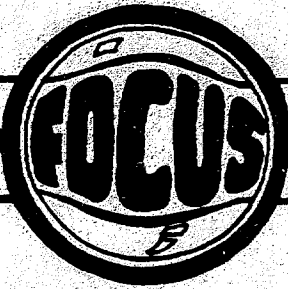

BVD-SBP

rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van betekenis
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

A87/17 CO:2052877

18 mei 1987

OPMERKELIJKE ACTIVITEITEN AAN HET POOLSE VREDESFRONT
I. DISSIDENTE RWP ORGANISEERT INTERNATIONAAL VREDESFROUNT

Van 6 tot 10 mei jl. werd in Warschau een internationaal vredesforum gehouden onder het motto "De wereldvrede en de accoorden van Helsinki". Organisator van deze bijeenkomst was de dissidente "Beweging voor Vrijheid en Vrede" (Poolse afkorting: RWP). Ondanks de tegenwerking van de Poolse autoriteiten, die aan de vooravond 28 RWP-activisten arresteerden en de meeste buitenlandse genodigden -onder wie een paar Nederlanders- de toegang tot Polen weigerden, omschreef de onafhankelijke vredesgroepering haar forum na afloop als een eclatant succes. Of de RWP in staat zal zijn zich ook op lange termijn als een serieuze gesprekspartner van Westerse vredesorganisaties te profileren, moet echter nog blijken.

OPMERKELIJKE ACTIVITEITEN AAN HET POOLSE VREDESFRONT
I. DISSIDENTE RWP ORGANISEERT INTERNATIONAAL VREDESFORUM

De RWP

De oprichting van de "Beweging voor Vrijheid en Vrede" (Poolse afkorting: RWP) in maart 1985 vloeide voort uit een hongerstaking van studenten en middelbare scholieren in een dorpskerk bij Krakau uit protest tegen de rechtsvervolgning van de 29-jarige student Marek ADAMKIEWICZ, die bij het begin van zijn militaire dienst geweigerd had de eed van trouw te zweren aan de "volksregering van Polen" en aan "het broederlijk verbond met het Sovjet-leger". Hoewel de RWP zich in haar oprichtingsverklaring presenteerde als een onafhankelijke organisatie, die belangstelling had voor allerlei vredesaangelegenheden en goede contacten met Westerse vredesbewegingen nastreefde, hield zij zich in de eerste maanden van haar bestaan vrijwel uitsluitend bezig met de problematiek rond de dienstplicht in eigen land. De vredesgroep bepleitte de vrijlating van ADAMKIEWICZ en eiste de instelling van vervangende dienstplicht voor gewetensbezwaarden en de afschaffing van gevangenisstraf voor het weigeren van de soldateneed. Als symbool voor het primaat van het geweten over blinde gehoorzaamheid 'adopteerde' de RWP de Oostenrijkse soldaat Otto SCHIMEK, die in november 1944 werd geexecuteerd omdat hij geweigerd had een groep Poolse vrouwen en kinderen te fusillieren.

De Poolse autoriteiten slaagden er aanvankelijk niet in de dissidente vredesgroepering efficiënt te bestrijden. Als organisatie zonder een vastomschreven programma, een formele structuur, een voorzitter, een hoofdkwartier en plaatselijke afdelingen en met een heterogene aanhang van pacifisten, dienstplichtweigeraars, natuurbeschermers, katholieken, teleurgestelde communisten en voormalige Solidarnosc-leden, vormde de RWP een moeilijk te treffen doelwit voor de Poolse politie en veiligheidsorganen. De onafhankelijke vredesgroep kon hierdoor uitgroeien tot een beweging met ongeveer 300 activisten en naar schatting 10.000 sympathisanten, die op verschillende tijden en plaatsen kon oproepen tot acties of demonstraties.

Onder invloed van de activiteiten van de RWP is het aantal dienstweigeraars in Polen sinds de zomer van 1985 sterk gestegen. Om de dissidente vredesgroepering geen nieuwe 'martelaars' als Marek ADAMKIEWICZ te verschaffen, zag de Poolse justitie in de meeste gevallen van dienstweigering af van een openbaar proces en werden de betrokkenen met een hoge boete (50.000 zloty = ongeveer 1000 gulden) bestraft. Inmiddels zijn ongeveer 500 RWP-aanhangers op deze wijze veroordeeld. Volgens een woordvoerder van de vredesgroep hebben RWP-leden alleen al de afgelopen maanden meer dan 2.000.000 zloty aan boetes moeten betalen.

Sinds de herfst van 1985 heeft de RWP verscheidene pogingen ondernomen om contacten te leggen met onafhankelijke vredesgroepen in Oost- en West-Europa. Zo bezocht woordvoerder Piotr NIEMCZYK in december 1985 verschillende Westeuropese landen in een poging om aan te tonen dat zijn beweging meer was dan een los-vaste organisatie van dienstweigeraars. In Nederland was hij te gast bij het IKV en gaf hij een interview aan het dagblad 'Trouw'. Ook in andere landen vond NIEMCZYK een goed gehoor. Toen hij terugkeerde naar Polen, was de RWP door een groot aantal Westerse vredesorganisaties als serieuze gesprekspartner geaccepteerd.

*Zie uitvoeriger over de RWP: FOCUS A86/31 d.d. 18 augustus 1986, getiteld 'DISSIDENTE VREDESGROEP IN POLEN ZWAAR VERVOLGD' .

De reactie van de Poolse regering op de rondreis van NIEMCZYK heeft niet lang op zich laten wachten. Op 18 februari 1986 werd hij samen met Jacek CZAPUTOWICZ, ook RWP-woordvoerder, aangehouden op beschuldiging van het 'verspreiden van valse informatie'. Toen zij in de zomer van 1986 terecht moesten staan werd de aanklacht uitgebreid met 'contacten met vijandige organisaties en personen in het buitenland'. Tegenover familieleden van CZAPUTOWICZ verklaarde de militaire procureur van de rechtbank te Warschau over bewijzen te beschikken dat "de zogenaamd onafhankelijke Westerse vredesbewegingen betaald worden door de CIA". Niettemin werden NIEMCZYK en CZAPUTOWICZ slechts tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld. De RWP kreeg door hun proces enige aandacht in de Westerse media, maar slaagde er daarbij niet in zich van haar enigzins onduidelijke imago te bevrijden.

"De wereldvrede en de accoorden van Helsinki"

Waarschijnlijk in een poging om haar optreden als vredesbeweging op internationaal terrein meer relief te geven, organiseerde de RWP van 6 tot 10 mei jl. een vredesforum in Warschau onder het motto "De wereldvrede en de accoorden van Helsinki". De keuze voor dit thema sluit aan bij de oprichtingsverklaring van de RWP van mei 1985, die de koppeling maakt tussen vredesproblematiek en mensenrechtensituatie. In deze verklaring is gesteld dat vrede alleen gerealiseerd kan worden als de persoonlijke vrijheid van alle individuen wordt gegarandeerd: "Vrede kan niet bestaan op plaatsen, waar systemen van staatsonderdrukking en ideologische dwang zijn gecreeerd, waar het individu is beroofd van het recht op onafhankelijkheid of initiatief en waar traditionele politieke vrijheden zijn geelimineerd."

Tijdens de voorbereiding van het vredesforum, die ongeveer twee maanden in beslag nam, heeft de RWP alles in het werk gesteld om vertegenwoordigers van kerken, mensenrechtenorganisaties, vakbonden, politieke partijen en vredesbewegingen in West-Europa te interesseren voor deelname aan de conferentie. Vanuit Nederland werden met name Mient Jan FABER, secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) en Herbert RUITENBERG, ex-secretaris van Amnesty International, uitgenodigd. Bovendien werd uit betrouwbare bron vernomen dat de RWP ook streefde naar deelname aan het forum door onder andere Deense en Nederlandse parlementariërs.

Onduidelijk is nog wanneer de Poolse autoriteiten lucht hebben gekregen van de plannen van de RWP om een vredesforum met een groot aantal deelnemers uit West-Europa te houden. Vast staat slechts dat pas in een laat stadium werd ingegrepen. Tijdens een massale politie-actie tegen de Poolse oppositie op 24 april jl. werden in totaal 90 opposanten gearresteerd en ruim 500 anderen verhoord en gewaarschuwd. Volgens het officiële persbureau PAP was de actie gericht tegen de "zogenoemde Strijdende Solidariteit* en andere illegale groepen, hun activisten en degenen die hen steunen." Enkele dagen later werd bekend dat ook RWP-leden doelwit van de razzia's waren geweest, waarbij tevens materiaal in beslag was genomen dat verband hield met het vredesforum.

Na deze eerste poging om de vredesbijeenkomst aan het thuisfront te frustreren, heeft de Poolse regering getracht het aantal buitenlandse deelnemers te minimaliseren. Verschillende vertegenwoordigers van Westerse vredesorganisaties, onder wie Mient Jan FABER, werd een visum voor Polen

*'Strijdende Solidariteit' is een splintergroep van de ondergrondse vakbond Solidarnosc, die een militant optreden tegen de Poolse overheid voorstaat.

geweigerd met de motivatie dat de RWP een illegale organisatie is "die probeert onder de vleugels van de katholieke kerk activiteiten te ontplooiën die strijdig zijn met de staatsbelangen." Een twintigtal andere buitenlandse genodigden, waartoe ook Herbert RUITENBERG behoorde, werd aan de grens de toegang tot Polen zonder opgaaf van redenen geweigerd.

In de eerste dagen van mei lieten de autoriteiten nog eens 28 RWP-leden arresteren, maar zij slaagden er desondanks niet in het begin van het vredesforum te verhinderen. De dissidente vredesgroep besloot pas in een zeer laat stadium de opening van de bijeenkomst met een dag te vervroegen (oorspronkelijk was 7 mei gepland) en van lokatie in Warschau te veranderen, zodat een vroegtijdig ingrijpen door de politie werd voorkomen. Het toch nog grote aantal buitenlandse aanwezigen (bijna 60 bezoekers uit het Westen slaagden er in Polen op toeristenvisa binnen te komen) heeft waarschijnlijk de regering vervolgens doen besluiten enige terughoudendheid te betrachten. Drie dagen lang werd tijdens de vrij chaotisch verlopende conferentie gesproken over thema's als vrede en mensenrechten, het 'nieuwe denken' van CPSU-leider GORBACHEV en de persoonlijke verantwoordelijkheid voor de vrede. Plannen werden gelanceerd voor een kernwapenvrij Europa tegen het einde van deze eeuw en voor de terugkeer van alle Warschaupact- en Navo-troepen naar de landen van herkomst. Op 10 mei werd het vredesforum afgesloten met een kranzlegging op het graf van Otto SCHIMEK, die behalve door 50 RWP-activisten en twaalf buitenlandse gasten ook werd bijgewoond door een groot aantal veiligheidsfunctionarissen met videocamera.

Het drie dagen durende vredesforum van de RWP en de kranzlegging op het graf van Otto SCHIMEK is door de jonge Poolse vredesactivisten gevierd als hun eerste grote triomf op de autoriteiten. Toch zijn er redenen om te betwijfelen of de dissidente vredesgroep ook in de toekomst in staat zal zijn zich te profileren als een serieuze gesprekspartner van de vredesorganisaties in het Westen. Tot dusverre heeft de beweging door het ontbreken van een vaste organisatiestructuur en het voortdurend wisselen van leidende figuren en woordvoerders de regering grote problemen bezorgd bij het vinden van een sluitende strategie ter bestrijding heeft van de onafhankelijke vredesgroep. De driedaagse vredesbijeenkomst te Warschau heeft echter de veiligheidsorganen een uitstekende gelegenheid geboden om een aantal RWP-kernen beter in kaart te brengen, hetgeen wellicht op lange termijn een effectieve repressie zal vergemakkelijken.

Door tegenwerking van de autoriteiten is de RWP er dit jaar nog niet in geslaagd vertegenwoordigers naar West-Europa te sturen om haar standpunten uit te dragen. De beweging lijkt daarvoor in toenemende mate aangewezen te zijn op de internationale relaties van Solidarnosc. De contacten tussen de verboden vakbond en de dissidente vredesgroep lijken echter niet meer zo hecht te zijn als tijdens het eerste jaar na de oprichting van de RWP. Opmerkelijk in dit verband is dat Lech WALESA en andere voor het vredesforum uitgenodigde Solidarnosc-kopstukken de conferentie wel veel succes toewensten, maar zelf niet verschenen.

Tenslotte dient ook opgemerkt te worden dat het Kremlin zich in toenemende mate ergert aan het optreden van de RWP. In een bijdrage van Radio Moskou op 16 april jl. werd de kritische houding van de vredesgroep tegenover de Poolse rol in het Warschaupact gehekelde en de beweging een volkomen desinteresse in de recente ontwapeningsvoorstellen van de USSR verweten. Het mag niet uitgesloten worden geacht dat de Poolse regering het op deze wijze geuite Sovjetrussische ongenoegen over de "pseudo-pacifistische" RWP in feite zal interpreteren als een broederlijke vermaning van Moskou om de vredesgroep op zo kort mogelijke termijn uit te schakelen.